

İsrail'in Gazze'ye saldırılarının “UCM'de soruşturulması çağrıları” yanıt bekliyor.

Mustapha Dalaa - Muhammed Emin Canik

23 Kasım 2023

<https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/israilin-gazze-ye-saldirilarinin-ucmde-sorusturulmasi-cagrilari-yanit-bekliyor/1818204>

İsrail'in Gazze Şeridi'nde "soykırım, savaş ve insanlığa karşı işlediği suçlar" nedeniyle Uluslararası Ceza Mahkemesinde (UCM) yargılanmasına ilişkin çağrılar yükselirken, UCM'nin bu konuyu "ağırdan alması" dikkati çekiyor.

Gazze Şeridi'nde 7 Ekim'den bu yana çoğu kadın ve çocuk 14 binden fazla kişinin öldürülmesi, Gazzelilerin zorunlu göçe tabi tutulması, bölgeye nükleer bomba atma tehdidinin ardından, İsraili yetkililerin yargılanması konusunda yapılan çağrıların sayısı her geçen gün artıyor.

Bu talep, UCM'ye İsrail saldırılarının soruşturulması için yapılan ilk başvuru değil. Özellikle 2015'te Filistin'in UCM'ye üye olmasının ardından, İsrail'in Gazze Şeridi, Batı Şeria ve Doğu Kudüs'te bu tarihten sonra işlediği suçlar UCM'nin yetki alanına girdi.

İsrail'in Gazze Şeridi'nde işlediği suçlara ilişkin sunulan bilgiler, dosyalar ve davalara rağmen, UCM henüz İsrail'i kınamadı, Başbakan Binyamin Netanyahu veya herhangi bir yetkili hakkında yakalama kararı çıkarmadı.

Buna karşın, Ukrayna'da işlenen suçları araştırması için 39 üye ülkenin sunduğu talebin ardından UCM'nin Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin hakkında yakalama kararı çıkarması yalnızca 2 hafta sürmüştü.

Çok sayıda uzman, İsrail'in her seferinde ceza almaktan sıyrılmasına nasıl izin verildiğini, dünyanın gözü önünde işlenen; görüntüler, ses kayıtları, görgü tanıkları hatta bazen faillerin itirafı ve işledikleri suçlarla övünmeleriyle belgelenen "soykırım, insanlığa karşı suçlar ve savaş suçları" sebebiyle nasıl yakalama kararı çıkarılmadığını sorguluyor.

Bu noktada, Gazze'de dörtte üçü kadın ve çocuk 14 binden fazla kişi öldürülmüşken, uluslararası toplumun, Netanyahu ve İsrail ordusu komutanlarının en kısa sürede yargılanması için UCM'ye baskı yapıp yapamayacağı önem arz ediyor.

Merkezi, Hollanda'nın Lahey kentinde bulunan UCM'nin, finans başta olmak üzere, üstünde ağırlığı bulunan Batı ülkelerinin baskılarından bağımsız şekilde Gazze'de savaş suçlarına karışan İsraili yetkililer hakkında tutuklama emri çıkarabilir mi? sorusu tartışılıyor.

Uluslararası toplumdaki hareketlilik

Abluka altındaki Gazze Şeridi'ne yaklaşık bir buçuk aydır devam eden saldırılar sonucu 14 binden fazla kişinin öldürülmesi, İsrail'in açıkça 2,3 milyon kişiyi Gazze'den Mısır'ın Sina Çölüne göçe zorlamaya çalışması, İsraili bakanların 2023'te Filistinlilere karşı yeni bir Nekbe tehdidinde bulunması ve Gazze'ye nükleer bomba atma tehdidi, uluslararası toplumu, İsraili yetkililerin yargılanması için birden fazla cephede harekete geçmeye sevk etti.

UCM'nin 17 Kasım'da yaptığı açıklamaya göre, mahkemeye üye 5 ülke; Güney Afrika, Bolivya, Bangladeş, Komorlar Birliği ve Cibuti, İsrail'in Gazze Şeridi'ne yönelik saldırıları hakkında soruşturma açılması talebinde bulundu.

Bu durum, Filistin'in İsrail suçlarının UCM'ye taşınması talebinde yalnız olmadığını, UCM Başsavcısının soruşturmayı açması için 5 ülkenin daha destek verdiğini gözler önüne serdi.

Ayrıca, Kolombiya Cumhurbaşkanı Gustavo Petro ile Cezayir Cumhurbaşkanı Abdülmecid Tebbun'un İsrail hakkında UCM'ye şikayette bulunacağı yöndeki açıklamaları da halihazırda soruşturma talebinde bulunan 5 ülkenin sayısının artabileceğinin habercisi.

Çoğu Avrupa ülkesi ile Latin Amerika ülkelerinin yanı sıra Afrika ülkelerinin yarısı da UCM üyesi devletler arasında yer alırken, birçok Arap, İslam ve Asya ülkesi, UCM'nin çeşitli davaları ele almadaki seçiciliği nedeniyle mahkemeye üye olmadı.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan da konuyla ilgili, "İsrail yönetiminin Uluslararası Ceza Mahkemesinde yargılanması için birçok delil mevcut. İsrail'in işlediği savaş suçlarını bir Müslüman ülke işlemiş olsaydı, uluslararası yargı yolu için özel bir çabaya gerek dahi kalmaz, süreç re'sen başlatılırdı." açıklamasında bulunmuştu.

İsrail'in UCM'de yargılanması için yürütülen uluslararası çabalardan biri de Fransız avukat Gilles Devers'in, İsrail'in Gazze'de işlediği suçların UCM'de soruşturulması için dünya çapından 500 avukattan oluşan ve daha sonra sayıları artan bir "avukat ordu" kurmasıydı.

Devers, 9 Kasım'da İsrail'in 7 Ekim'den bu yana Gazze'de işlediği suçların soruşturulması için UCM'ye şikayet dilekçesini verdi.

Türkiye Barolar Birliği de İsrail'in Gazze'de işlediği savaş suçlarının araştırılması için UCM'ye başvuruda bulunma kararı aldığını duyurmuştu.

Sayıları gittikçe artan bu uluslararası baskılar, Netanyahu başta olmak üzere İsraili yetkililer hakkında UCM'de soruşturma açılmasını hızlandırabilir.

Ancak bu hamle, İrlanda ve Belçika'nın olaylardan Tel Aviv'i sorumlu tutma fikrini desteklemesine rağmen Almanya başta olmak üzere ABD'nin UCM üyesi olan Avrupalı müttefiklerinin tutumuyla çelişiyor.

UCM'nin İsrail aleyhindeki şikayetlere ilişkin tutumu

Filistin'in 2012'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda "üye olmayan gözlemci devlet" olarak kabul edilmesinin ardından, Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas, ülkesinin UCM'ye üye olması için başvuruda bulunmuş ve 2015'te Filistin, UCM'ye resmi üye olarak katılmıştı.

Filistin'in UCM'ye üyeliği, İsrail'e Filistin halkına yönelik işlediği suçlardan dolayı dava açılabilmesi konusundaki ilk adım şeklinde yorumlanmıştı.

İsrail'in, Filistin halkına, Filistin'i destekleyen kişi ve kurumlara karşı işlediği suçlar nedeniyle 2015 öncesinde UCM'ye yüzlerce şikayette bulunulsa da mahkeme, bunların hepsini reddetti.

UCM'nin 2015 öncesindeki şikayetleri reddetmesi, Filistin üye devlet olmadığı için UCM'nin yargı yetkisinin bulunmaması, İsrail'in Mavi Marmara gemisine yönelik saldırısında 10 Türk vatandaşını öldürmesi örneği gibi, kurban sayısının "soykırım, insanlığa karşı işlenen suçlar, savaş suçları veya saldırı suçları" düzeyine çıkacak kadar yüksek olmaması gibi gerekçelere dayandırılıyordu.

UCM'nin kurucu anlaşması olan Roma Statüsü'ne göre, mahkemenin yetki alanına giren soykırım, savaş suçları, insanlığa karşı işlenen suçlar ve saldırı suçları hakkında soruşturma açılmasını talep etme yetkisine, UCM üyesi ülkeler, BMGK ve UCM Başsavcısı Karim Khan sahip.

Filistin'in üye olmaması, yıllarca İsrail'in UCM'de yargılanmasının önündeki ana engeldi ancak Filistin'in UCM'ye üye olmasıyla, işgal altındaki Batı Şeria, Doğu Kudüs ve Gazze Şeridi, UCM'nin yargı yetkisine dahil oldu.

Buna rağmen UCM'nin İsrail'e ve İsraili yetkililere yönelik suçlamalara ilişkin soruşturması 2021'e kadar açılmadı. Daha sonra da İsrail'in işlediği suçlar hakkında bilgi toplanması ve analiz süreci 6 yıl sürmüştü.

Batı Şeria, Doğu Kudüs ve Gazze'de işlenen suçlara ilişkin soruşturma açılmamasının önündeki bir diğer engel de İsrail'in UCM üyesi olmaması, mahkemenin otoritesini ve Filistin Devleti'ni tanımaması, vize vermeyi reddetmesinin yanı sıra iddia edilen suç mahallerine erişime,

mağdurlar ve tanıklarla konuşmaya, hareket özgürlüğüne engel olması, söz konusu suçları araştıracak makamlarla işbirliği yapmamasıydı.

Fakat UCM'nin eski Sudan Cumhurbaşkanı Ömer el-Beşir hakkında yakalama kararı çıkarması, üye olmayan devletler hakkında da karar çıkarıldığını gözler önüne serdi.

Yasalardaki boşluklar ile mahkeme üzerindeki siyasi, mali ve usule ilişkin baskılar, UCM'nin yetki alanındaki soykırım, savaş suçu, insanlığa karşı işlenen suçlar ve saldırı suçlarıyla itham edilen İsraili yetkililere karşı herhangi bir yakalama kararı çıkarmasını engelledi.

İsrail ve ABD, UCM'nin kurulmasına karşı çıkmıştı

BM çatısı altında UCM'nin kurulması adına 1998'de yapılan oylamada 7 ülke ret oyu vermişti. Bu ülkeler arasında ABD ve İsrail de yer alıyordu.

Mahkemenin kurulmasına karşı çıkan ABD ve İsrail, UCM'nin kurucu anlaşması Roma Statüsü'nü başta imzalasa da 2002 yılında imzalarını geri çekti.

Tel Aviv yönetimi, UCM ile işbirliği yapmayı reddetmenin yanı sıra, uygulamalarına yönelik herhangi bir eleştiride "antisemitizm" kartını oynamayı tercih etti.

İsrail, ayrıca Almanya ve Japonya başta olmak üzere birçok üye ülkeyi UCM'ye sağlanan finansmanı durdurmaya ve azaltmaya teşvik etti.

İsrail baskısına maruz kalan ülkelerin bu baskıya ne ölçüde karşılık verdiği bilinmemekle birlikte, UCM, son 3 yılda yetki alanına giren suçlarla itham edilen hiçbir İsraili yetkili hakkında yakalama kararı çıkarmadı.

Eski UCM Başsavcısı Fatou Bensouda, bir raporunda, UCM'nin iddianame çıkarmasında yavaşlığını, "İsrail yargı sistemi, halihazırda savaş suçlarıyla itham edilenlerin cezalandırılmasını kapsıyor, bu durum UCM'nin iddia edilen İsrail ihlalleri hakkında yargı yetkisine sahip olamayacağı anlamına gelebilir." ifadeleriyle meşrulaştırmaya çalışmıştı.